

Инсон ва қонун

www.hudud24.uz

2022 йил 24 май
сешанба
№ 19 (1327)

www.hudud24.uz
insonvaqonun@adliya.uz
fb.com/hudud24official/
t.me/hudud24official/

hudud24
Endi 24 soat siz bilan!

Энг сўнги хабарлар
Хуқуқий маълумотлар
Таҳлилий мақолалар
Мурожаатга жавоблар

— Мен асосиз равишда жиноий жавобгарликка тортилиб, кейин оқландим. Жазони ижро этиш муассасасида бўлган вақтим иш стажини ҳисоблашда ҳисобга олинадими? Оқланган маҳбуснинг меҳнат ҳуқуқи тикланадими?

ОҚЛОВ ХУҚМИ БИЛАН МЕХНАТ ХУҚУҚИ ТИКЛАНАДИМИ?

3-БЕТ

БОЖХОНАЧИЛАР МУЗЕЙИГА БОРГАНМИСИЗ? АЛБАТТА, БОРИБ КЎРИНГ!

5-БЕТ

ҲАММА ҳам яхши яшашни истайди. Бунинг учун эса авваламбор меҳнат қилиш керак. Ҳалол ва қонуний даромад уйимизга барака олиб киради. Шу ўринда қайд этиш керакки, ҳар қайсимиз даромадимизнинг муайян қисми солиққа деб чегирилиб қолинишини яхши биламиз. Тўлаётган солиқларимиз давлатимиз қудратини оширишга хизмат қилади. Аммо негадир айрим юртдошларимиз солиқ тўлашдан бўйин товламоқчи бўладилар, ноқонуний ҳаракатлар қиладилар.

“БИЗНЕСМЕН”НИНГ ҚИНФИР ИШИНИ БАНК ОПЕРАЦИЯЛАРИ ФОШ ҚИЛДИ

7-БЕТ

“ЖЕНИМА” мукофоти 2004 йил “Инсоният манфаатлари йўлида битилган улғувор сўзнинг юксак руҳи ва қудратига миннатдорлик ифодаси” сифатида ташкил этилган.

“The Gjenima Prize” (Женима) халқаро мукофоти ўзбек адибига насиб этди

Ушбу нуфузли мукофот инсониятнинг бугунги тарихида ўчмас из қолдирадиган ва унинг унутилмас бўлагига айланадиган, кўзга кўринган бирор-бир адабий иш ёхуд кўп эътирофларга мушарраф бўлган асар учун ҳар йили жаҳоннинг янги-дан-янги адибларига топширилади. Мазкур соврин Мэри Йе ва доктор Жек Маринаж сингари адабиётшунос олимлару академик шахслардан иборат “Женима” мукофоти қўмитаси томонидан тақдим қилинади. Қароргоҳи АҚШда жойлашган “Женима” мукофоти қўмитасига “Mundus ArtiumPress” директори, “Mundus Artium” жаҳон адабиёти ва санъати журнали муҳаррири Жек Маринаж раислик қилади.

Мазкур мукофотга бу йил халқаро ҳайъат аъзолари розилиги билан Марказий Осиё давлатлари ичида биринчи бўлиб, ўзбекистонлик таниқли адиб Кўчқор Норқобил муносиб кўрилди.

— Адибнинг хорижий давлатлар нашриётларида босилган китоблари, босма ва электрон нашрларда мунтазам чоп этилаётган қисса ҳамда ҳикояларидаги тинчликни улғулаш, башар тақдири учун қайғуриш, умуминсоний меҳр-

муҳаббат ғояларига ўз халқининг буюк қадриятлари ва характери уйғунлашиб кетган. Сарҳад билмас инсоний дард ва шодлик самимият билан ифодаланади, — дейди мазкур мукофот қўмитаси раиси Жек Маринаж.

Адиб Сербия, Россия мамлакатларида чоп этилган уруш ва инсоний қадрият, муҳаббат мавзусидаги китоблари ҳамда дунёнинг кўплаб

давлатлари босма ва электрон нашрларида мунтазам ёритилаётган асарлари учун ушбу мукофотга лойиқ деб топилган.

Ёзувчи, драматург, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист, “Инсон ва қонун” газетаси бош муҳаррири Кўчқор НОРҚОБИЛни халқаро мукофот билан муборакбод этамиз!

Таҳририят жамоаси

Норма ижодкорлигида “ақлли тартибга солиш” моделини қўллаш муҳим

ДЕМОКРАТИК ҳуқуқий давлатда энг муҳим ва барқарор ижтимоий муносабатлар ҳуқуқ нормалари билан тартибга солинади.

Мамлакатимизда сўнгги йилларда амалга оширилаётган ислохотлар қаторида норма ижодкорлиги фаолиятини янада ривожлантириш мақсадида қабул қилинган “Норма ижодкорлиги фаолиятини такомиллаштириш концепцияси” ва янги таҳрирда қабул қилинган “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида”ги Қонун асосида бу жараёнинг янги босқичи бошланди. Хусусан, ижтимоий муносабатларни аввалги тарқоқ ҳолда тартибга солиш амалиётига барҳам берилиб, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг сифати ошмоқда. Ҳуқуқий коллизияларга, уни қўллашда турлича талқин қилиш ҳолатларига йўл қўйилмаётгани ҳамда норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилишда жамоатчилик фикри инобатга олинмоқда.

Жорий йилда Президентимизнинг тегишли Фармони билан қабул қилинган 2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси ҳамда унинг “Инсон кадрини улуғлаш ва фаол маҳалла йили” да амалга оширишга оид Давлат дастурида норма ижодкорлиги жараёнини модернизация қилиш, қонунчилик ҳужжатларининг қатъий ижросини таъминлаш мақсадида “ақлли тартибга солиш” модели элемент-

ларини қўллаш доирасида қонунчилик ҳужжатларининг тартибга солиш таъсирини баҳолашни ривожлантириш ҳамда Олий Мажлис палаталари томонидан қонун ижодкорлиги бўйича миллий фаолият дастурини қабул қилиш каби масалалар алоҳида белгиланган.

Маълумки, норма ижодкорлиги бу — давлат ҳокимиятининг тегишли ваколатли органларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тайёрлаш, муҳокама этиш, қабул қилиш ва эълон қилиш юзасидан махсус фаолиятидир. Норма ижодкорлигини юридик фан сифатида бир томондан қонунчиликни оптималлаштиришга қаратилган амалий фаолият сифатида кўриб чиқиш лозим бўлса, иккинчи томондан унга ушбу фаолиятни ўрганувчи илмий фан сифатида қараш жоиздир.

Норматив-ҳуқуқий ҳужжат лойиҳаларини тайёрлаш мураккаб ва масъулиятли иш ҳисобланади. Мазкур жараён ҳуқуқ ижодкоридан юксак билим, тажрибани, Конституция ва амалдаги қонунчилик тизими ҳамда қонунни яратиш илмидан хабардор бўлишни талаб қилади. Бундай билимлар ҳуқуқшунослик назарияси ва амалиётида “Норма ижодкорлиги техникаси” номини олган.

Шу боисдан, бўлғуси ҳуқуқшуноснинг фаолияти, энг аввало, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тайёрлаш билан бевосита боғлиқлигини эътиборга олиб, олий юридик таълим муассасаларининг ўқув жараёнига “Юридик техника” ва “Норма ижодкорлиги” модуллари алоҳида ўқув курси сифатида жорий этилганлиги муҳим аҳамиятга эга.

Президентимизнинг 2020 йил 29 апрелдаги “Ўзбекистон Республикасида юридик таълим ва фанни тубдан такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони мамлакатимизда юридик таълим сифатини ошириш ва юридик кадрларни тайёрлаш вазифасини янги юқори босқичга олиб чиқишга қаратилган чора-тадбирларни ўз ичига олган.

Хусусан, Тошкент давлат юридик университетида магистратура босқичи талабаларида норма ижодкорлиги фаолияти кўникмаларини шакллантиришга қаратилган “Норма ижодкорлиги” модули ва бакалаврият босқичи талабалари учун “Юридик техника” ҳамда “Қонун ижодкорлиги жараёни” модуллари ўқув режасига киритилган. Шунингдек, мазкур модулар доирасида битирув малакавий ишлари ҳамда магистрлик диссертацияларини тайёрлашда ҳам айнан норма ижодкорлиги фаолиятига оид мавзуларга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Юридик таълим жараёнида талабалар норма ижодкорлиги ва унинг техникаси, қоида, усул ва воситалари, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг мантиғи ва тузилиши, қонунчилик тили қоидаларини ўрганиш орқали норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни тайёрлашда қўлланиладиган юридик техника қоидаларини ўзлаштириш, норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини амалда ишлаб чиқиш, қабул қилиш ҳамда эълон қилиш тартиб таомилларини ва ҳуқуқий экспертизадан ўтказишни ўрганишга алоҳида эътибор қаратилади. Шунингдек, хорижий мамлакатларда норма ижодкорлиги амалиёти ҳақида тасаввурга эга бўлиш ва миллий ҳуқуқий амалиёт билан ўзаро киёсий-ҳуқуқий таҳлил қилиш мақсад қилинган.

Шу билан бирга, Норма ижодкорлиги модули доирасида талабалар норма ижодкорлиги техникаси қоидаларидан келиб чиқиб, норматив-ҳуқуқий ҳужжат шаклини тўғри танлаш, норма ижодкорлиги қоида, усул ва воситаларидан фойдаланиш, норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқиш, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни Конституция ва қонун нормаларига мослиги бўйича ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш ва норма ижодкорлиги жараёни бўйича илмий тадқиқотлар ўтказиш каби кўникмаларга эга бўлади.

Илмий тадқиқотлар йўналиши бўйича университетдаги бир қатор

профессор-ўқитувчиларнинг докторлик диссертациялари мавзулари айнан норма ижодкорлиги фаолиятини такомиллаштириш билан боғлиқ бўлиб, норма ижодкорлиги фаолиятини такомиллаштириш ва норма ижодкорлигида “ақлли тартибга солиш” моделини қўллаш, норма ижодкорлиги жараёнидаги ахборот ва бу жараёнда фуқароларнинг иштироки каби масалалар бўйича илмий тадқиқот ишлари амалга оширилмоқда.

Тошкент давлат юридик университетида бакалаврият ва магистратура босқичида норма ижодкорлиги фаолияти бўйича билим ва кўникмаларга эга бўлган битирувчилар бугунги кунда ваколатли давлат органларининг норма ижодкорлиги фаолиятида самарали иштирок этиб келмоқда. Норма ижодкорлиги фаолиятини такомиллаштириш концепциясида белгиланган вазифалардан келиб чиқиб, юридик таълим муассасалари ўқув-педагогик жараёнида норма ижодкорлиги фаолияти билан боғлиқ ўқув модулларини янада кенгайтириш ва ҳуқуқ соҳасидаги илмий тадқиқотларда замонавий қонунчилик технологияларини жорий этишга алоҳида эътибор қаратиш муҳим аҳамият касб этади.

Ҳайитжон ТУРДИЕВ,
Тошкент давлат юридик университети “Давлат ва ҳуқуқ назарияси” кафедраси доценти
в.б., ю.ф.ф.д.

Йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидаларини жиноий тарзда бузганлик эҳтиётсизлик оқибатида содир этилган жиноятларнинг энг кўп тарқалган турларидан биридир. Бундай ҳуқуқбузарликларнинг ижтимоий хавфлилик даражаси жуда юқори. Бунга сабаб фақат бу қоидабузарликларнинг кенг тарқалганлиги эмас, аксинча, улар келтириб чиқарадиган оқибатларнинг оғирлигидадир. Жумладан, йўлларда бўладиган автоҳалокатлар, бахтсиз ҳодисалар ҳар куни учрайди. Улар оқибатида олинадиган жароҳатлар юқори микдорда, қўрбонлар ҳамда мулкнинг ва моддий зиён ҳам кўп.

ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ХАВФСИЗЛИГИ БАРЧАМИЗГА КЕРАК!

Йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидаларини жиноий тарзда бузганлик ҳолларини тергов қилишнинг ўзига яраша мураккаблиги бор. Йўлдаги ҳолат бамисоли яшин тезлигида бўлиб ўтади. Бундай шароитда ҳодиса сабабларини ўрганиш, айбдорни аниқлаш, шунга қараб ҳулосага келиш зарур.

Йўлдаги ҳолат ҳайдовчининг назорати остидан чиқса, авария юзага келиб, йўл-транспорт ҳодисасининг олдини олиш имконияти йўқолади. Йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидаларини бузиш билан боғлиқ жиноятлар механизмидаги сабабий боғланишни қуйидагича тасаввур қилиш мумкин. “Автомобиль-ҳайдовчи-йўл-пиёда-муҳит” тизимидаги номувофиқлик хавфли вазият юзага келишига сабаб бўлади. Агар зарур чоралар кўрилмаса, бу ҳол автоҳалокатга айланиши мумкин. Автоҳалокат эса, бахтсиз

оқибатларга олиб келади.

“Ҳайдовчи-транспорт воситаси-пиёда — йўлдаги ҳолат” тизимидаги номувофиқликларга фақат ҳайдовчилар ёки пиёдалар айбдор эмас! Йўловчиларнинггина эмас, транспорт воситасининг, йўлларнинг техник ҳолати, йўл ҳаракатини ташкил этиш учун масъул бўлган шахсларнинг хатти-ҳаракатлари туфайли ҳам бахтсиз ҳодисалар содир бўлиши мумкинлигини унутмайлик!

Ҳаётда шундай ҳолатлар ҳам учраб туради. Амалиёт кўрсатишича, йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидаларини бузиш билан боғлиқ жиноятларнинг катта қисми ҳайдовчи, пиёда, йўловчи, велосипед ва мотоцикл ҳайдовчилари томонидан йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидаларини бузиш натижасида келиб чиқади. Транспорт ёки техник хизмат кўрсатиш ташкилотлари ходимларининг

транспорт воситасидан фойдаланиш техник талабларига риоя этилишини тўғри назорат қилмаслик, йўл ҳолати ва йўл ҳаракати ташкилотларини назорат қилишнинг қониқарсиз ҳолати натижасида ҳам автоҳалокатлар содир этилишига нима дейсиз?

Ҳайдовчи йўловчилар ёки бошқа нарсаларни уриб кетиши, транспорт воситаси билан тўқнашиш, ағдарилиб кетиш ҳолатлари ва бошқа хавфли оқибатларга йўл қўймаслик учун етарлича билимга, тажрибага эга бўлиши керак, албатта. Бошқа ҳар қандай ташкилотлар объектив сабаблар жумласига киради.

Йўлда ҳайдовчи учун қўйилмаган тўсикнинг пайдо бўлганлиги туфайли ҳаракат йўналишини кескин ўзгартириш бошқа транспорт воситалари билан тўқнашиб кетишга, тўсикларга бориб урилиш, пиёдаларни туртиб кетиш ва шу каби ҳодисаларга сабаб бўлиши ҳам мумкин.

Ҳайдовчининг зарурат такозо этмаган пайтда йўл ҳаракати қоидаларини қасдан ёки эҳтиётсизлик оқибатида бузганлик, тезликни белгиланган даражадан ошириш, чорраҳалардан ўтиш қоидаларини бузиш, йўл белгиларига риоя этмаслик ҳолатлари аксарият ҳолларда бахтсиз йўл-транспорт ҳодисаларини келтириб чиқаради. Бундан ташқари, касбий жиҳатдан етарли даражада тайёргарликка эга бўлмаслик, йўлдаги ҳолатни нотўғри баҳолаш ёки тажрибанинг етишмаслиги оқибатида транспортни бошқаришнинг нотўғри усулларидан фойдаланиш ҳам автоҳалокатга олиб келади. Транспорт воситасини узок вақт бошқариш оқибатида ҳаддан зиёд толиқиш, алкоғолдан маст бўлиш, касаллик ҳолати ҳам автоҳалокатга олиб келиши мумкин.

Ҳайдовчининг тартиб-қоидаларни бузиши оқибатида юзага келадиган вазиятларнинг хавфлилиги шундаки, у бошқараётган транспорт воситаси муайян йўналишда ёки

вақтда ҳаракат ман этилган ҳудудга кириб қолиб, бошқа йўл ҳаракати қатнашчилари учун таҳдид солади. Бундай ҳудудлар — қарама-қарши ҳаракат йўли, пиёдалар йўли, светофорнинг тақиқловчи сигнали билан юриш ман этилган чорраҳа ва шу қабилирдан иборат бўлиши мумкин.

Хавфли вазият ҳамиша ҳам ўз-ўзидан йўл-транспорт ҳодисаларига олиб келавермайди. Қарама-қарши ҳаракат йўлига ўтиб кетиш, масалан, рўпарадан транспорт воситаси келётган бўлса, катта хавф тугдиради. Бундай вазиятларда ҳайдовчи ўз вақтида зарур чораларни кўрса — ҳаракат йўналишини ўзгартирса, транспортни кескин тўхтатса ва бошқа усуллар қўлласа, йўл-транспорт ҳодисаларига йўл қўймаслик имконияти сақланиб қолинади.

Белгиланган хавфсизлик қоидаларини бузган транспорт воситасининг яқинида йўл ҳаракатининг бошқа иштирокчилари ёки тўсик мавжуд бўлса ва қоидабузарнинг ҳар қандай ҳаракати ҳам одамлар (бошқа тўсиклар)ни уриб кетишининг, транспорт воситалари тўқнашиб кетиши ва бошқа оғир оқибатларнинг олдини олишга қодир бўлмай қолсагина, йўл ҳаракати хавфсизлигини бузиш билан боғлиқ жиноят юз бериши мумкин.

Энг ачинарлиси, кўпинча йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидаларини бузиш салбий оқибатларни, инсон ўлиминини келтириб чиқаради. Шунинг учун ҳар биримиз — йўловчилар ҳам, ҳайдовчилар ҳам ҳар доим белгиланган йўл ҳаракати қоидаларига риоя этишимиз керак!

Саломат НИЁЗОВА,
Тошкент давлат юридик университети “Жиноят ҳуқуқи, кримнология ва коррупцияга қарши курашиш” кафедраси профессори, юридик фанлар доктори

ТАЪТИЛ ТАЪТИЛГА УЛАНИШИ МУМКИНМИ?

— *Ҳозир бола парвариши таътилидаман. Фарзандим 2 ёшда. Иккинчи фарзандимга ҳомиладорман, унга ҳам “декрет” пули бериладими? Таътил таътилга уланишимиз?*

— Ҳа, Сизга ҳомиладорлик ва туғиш таътили берилди ва белгиланган сумма тўланади. Таътил муддатингиз навбатдаги таътилга уланиб кетади. Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг 2015 йил 20 мартдаги 25-сонли буйруғи иловасида — Меҳнатга лаёқатсизлик варақаларини бериш тартиби тўғрисидаги Йўриқноманинг 29-бандига кўра, бола икки ва уч ёшга тўлгунга қадар парваришlash учун бериладиган таътил ёки иш ҳақи сақланмаган ҳолда қўшимча таътилда бўлган аёлларнинг такрорий ҳомиладорлиги учун меҳнатга лаёқатсизлик варақаси умумий асосда берилди. Меҳнат кодексининг 233-моддасига кўра аёлларга туққунга қадар 70 календарь кун ва туққанидан кейин 56 календарь кун (туғиш қийин кечган ёки икки ва ундан ортиқ бола туғилган ҳолларда — етмиш календарь кун) муддати билан ҳомиладорлик ва туғиш таътиллари берилиб, давлат ижтимоий суғуртаси бўйича нафақа тўланади.

ИШДАН БЎШАТИШ ҚОНУНИЙМИ?

— *АГАР ички ишлар ходимига нисбатан жиноят иши очилган бўлса, уни ишдан бўшатиб юбориш мумкинми?*

— Йўқ, мумкин эмас. Аввало, Ўзбекистон Республикаси Жиноят процессуал кодексининг 23-моддасини кўриб чиқамиз. Унга кўра, гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи унинг жиноят содир этишда айбдорлиги қонунда назарда тутилган тартибда исботлангунга ва қонуний кучга кирган суд ҳукми билан аниқлангунга қадар айбсиз ҳисобланади.

Демак, жиноят иши қўзғатилган шахсни, у ички ишлар органлари ходими бўлган тақдирда ҳам, токи унга нисбатан қонуний кучга кирган суд ҳукми бўлмагунча айбдор деб айта олмаемиз. Расман айбдор деб топилмаган шахсни ишдан бўшатиш қонуний бўлмайди, чунки унинг айби ҳукм билан исботланмаган.

Яна бир муҳим ҳужжат бор. Президентимизнинг 2017 йил 29 ноябрдаги Қарори билан тасдиқланган “Ички ишлар органларида хизматни ўташ тартиби тўғрисида”ги Низомнинг 149-бандида “Ходимга нисбатан тергов ҳаракатлари олиб борилганда, судда кўрилатган жиноят иши бўйича якуний қарор қабул қилинмаган ёки суд ҳукми қонуний кучга кирмаган бўлса, у хизматдан бўшатилиши мумкин эмас” дейилган.

Бу норма ҳам, сиз айтган вазиятда ички ишлар органи ходимини ишдан бўшатиш мумкин эмаслигини тасдиқламақда.

Бизда шу нормаларга тўғри келмайдиган бошқача бир амалиёт учраб туради. Қайсидир ИИБ ходимига иш очилса ёки унинг устидан жиддийроқ ёзув-чизув тушса, раҳбарият дарров, шошилиш равишида ундан ариза (билдирги) олишга ҳаракат қилади. Ходимни ўз аризаси билан хизматдан бўшатамиз, деган мақсадда ундан мажбуран ариза олинади. Айниқса, авваллари бу ҳолат кўп учради.

Лекин бу амалиёт ҳам асло қонуний бўлмайди, сабаби, ходимнинг хоҳишига қарши, босим билан олинган ариза ёки билдирги ҳақиқий ҳисобланмайди. Бу ҳолат судда ходимнинг ишга тикланишига олиб келади, агар судья адолатли бўлса, албатта.

ЎҚИТУВЧИГА ИМТИЁЗ БОРМИ?

— *Уйда ўқитиладиган ўқувчиларга уйга бориб дарс берган ўқитувчиларга ҳар ойда қўшимча мукофот тўловлари тўланишини эшитдим, шу ростми? Бундай ҳолда ўқитувчига қанча маош тўланади?*

— Ҳақиқатан ҳам, бизда уйда таълим оладиган ўқувчи болажонлар бор. Мактабга қатнай олмайдиган, имконияти чекланган, ногирон болаларга шу атрофдаги умумтаълим мактаблари томонидан бола яшаётган уйда таълим бериб борилади.

Бунда уйда таълим оладиган ўқувчига шу ҳудуддаги мактабдан ўқитувчи (лар) бириктирилади, ўз ўрнида, ушбу ўқитувчилар белгиланган график бўйича ногирон боланинг яшаш жойига қатнаб, дарс бериб боради.

Амалда ўқитувчилар уйда таълим оладиган бола яшайдиган жойга бориб-келиши учун ўзига яраша харажатларни амалга оширади. Асосийси, албатта, йўл харажати. Боланинг яшаш жойи мактабга яқин бўлса ҳам майли, лекин баъзида масофа биз ўйлагандан кўра ҳам узоқ бўлиши мумкин-ку, тўғрими?

“Уйда ижтимоий ёрдам хизмати ходимлари ҳамда ногирон болаларни уйда ўқитганлик учун умумтаълим мактабларининг ўқитувчиларига йўл ҳақи компенсацияси тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида”ги Низом Адлия вазирлиги томонидан 2013 йил 5 мартда 2435-сон билан давлат рўйхатидан ўтказилган.

Ушбу низомга кўра болаларни уйда ўқитганлик учун умумтаълим мактабларининг ўқитувчиларига ойлик йўл компенсацияси миқдори базавий ҳисоблаш миқдорининг 100 фоизи миқдорида белгиланади.

Бунда мактаб ўқитувчиларига — мактабдан ўқитилаётган ўқувчининг яшаш жойигача камида 1,5 километр масофа бўлганда уйда ўқитилаётган бир нафар ўқувчи учун энг кам ойлик иш ҳақининг 100 фоизи миқдорида амалга оширилади.

Мазкур компенсацияни тўлаш ўтган ой учун ойнинг иккинчи ярми ойлик иш ҳақини тўлаш билан бир вақтда, алоҳида тўлов қайдномаси бўйича амалга оширилади.

Шундай қилиб, агар уйда таълим оладиган боланинг яшаш жойи 1,5 километр ва ундан узоқ бўлса, бириктирилган ўқитувчига ҳар ойда БҲМнинг 100 фоизи, яъни ҳозирда 270 минг сўм миқдорида компенсация тўланади.

ҲОМИЛАДОР АЁЛНИ ИШДАН БЎШАТИШ МУМКИНМИ?

— *Иш берувчи аёлни ҳомиладорлиги ёки ёш болани парвариш қилаётганлигини била туриб, уни ишга олишдан ғайриқонуний равишда бош тортса ёки ишдан бўшатса, жавобгарлик борми? Ҳомиладор аёлни ишдан бўшатиш мумкинми?*

— Мамлакатимиз қонунчилигида аёлларнинг меҳнат ҳуқуқлари ҳимояланган, албатта. Иш берувчи Сиз айтган ҳолатларда қонунга бўйсунуши, ҳомиладор аёлни ишдан бўшатмаслиги шарт. Била туриб, ғайриқонуний равишда ишдан бўшатиш, шундай қилмишлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилса, Жиноят кодексининг 148-моддасига кўра, аёлни ҳомиладорлиги ёки шахсни ёш болани парвариш қилаётганлигини била туриб, уни ишга олишдан ғайриқонуний равишда бош тортти ёки ишдан бўшатиш, базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

МАҲБУСГА МЕҲНАТ СТАЖИ ЁЗИЛАДИМИ?

— *Мен жазонинг 5 йилини манзил колониясида ўтаганман. Колонияда меҳнатимизга ҳақ тўланган. Шу 5 йиллик давр меҳнат стажимга қўшиладими? Узи маҳбусларга меҳнат стажы ёзиладими?*

— Ўзбекистон Республикасининг 1993 йил 3 сентябрдаги “Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида”ги Қонунининг 37-моддасига мувофиқ иш стажига қўшиб ҳисобланадиган меҳнат фаолияти турлари сифатида 2019 йил 1 январга қадар бўлган давр учун — фаолият тури, мулк ва хўжалик юретиш шаклларида қатъи назар, ходим давлат томонидан ижтимоий суғурталанган ҳолда бажарган ҳар қандай иш, агар у Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига суғурта бадаллари тўлаган бўлса, иш стажига қўшиб ҳисобланиши белгиланган.

Лекин, Жиноят-ижроия кодексининг 96-моддасига кўра, озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг иш ҳақидан давлат ижтимоий суғуртасига ажратмалар амалга оширилмайди. Демак, бундан хулоса қилсак, манзил колониядаги 5 йиллик даврингиз меҳнат стажингизга кирмайди.

САВОЛЛАРГА “МАДАД” ННТ НАВБАҲОР ТУМАНИ ҲУҚУҚИЙ МАСЛАҲАТ БЮРОСИ БОШ МУТАХАССИСИ АЗИЗ САИДОВ ЖАВОБ БЕРДИ.

ОҚЛОВ ҲУҚМИ БИЛАН МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ ТИКЛАНДИМИ?

— *Мен асоссиз равишда жиноий жавобгарликка тортилиб, кейин оқландим. Жазони ижро этиш муассасасида бўлган вақтим иш стажини ҳисоблашда ҳисобга олинди? Оқланган маҳбусларнинг меҳнат ҳуқуқи тикланадими?*

— Ўзбекистон Республикасининг “Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида”ги Қонуни 38-моддасига кўра (Иш стажига имтиёзли тарзда қўшиб ҳисобланадиган фаолият даврлари) асоссиз равишда жиноий жавобгарликка тортилган, асоссиз равишда қатағон қилинган ва кейинчалик оқланган фуқароларнинг қамоқда бўлиш ва ҳибсда сақлаш жойларида турган вақти — бир ярим ҳисса баробарида стажга имтиёзли тарзда қўшиб ҳисобланади.

Бундан ташқари, Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 8 сентябрдаги 252-сонли қарори билан тасдиқланган “Давлат пенсияларини тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида”ги Низомнинг 67-бандига кўра, олдини олиш чораси сифатида қамоқда бўлиш вақти, жазони ўташ вақти, шахс лавозимдан ноқонуний четлатилганлиги муносабати билан ишламаган вақт, тиббиёт муассасасида бўлиш вақти тергов органлари ёки ички ишлар органларининг маълумотномалари билан тасдиқланади ва реабилитация (оқлов ҳукми, реабилитацияловчи асослар бўйича иш тўхтатилиши тўғрисидаги ажрим (қарор) ҳақидаги ҳужжатлар мавжуд бўлганда иш стажига ҳисобланади.

ТОШКЕНТ

ТОВОН ПУЛИ НЕГА
“ТЎХТАБ” ҚОЛДИ?

ПАРКЕНТ тумани “Обжувоз” маҳалласида яшовчи 1969 йил 12 февралда туғилган фуқаро С.Маҳмудовнинг турмуш ўртоғи А.Маҳмудов Паркент туман ирригация бўлимида ишлаб, 1993 йилда иш даврида касалликка чалиниб, меҳнатга яроқсиз бўлиб қолган. 1995 йилда касб касаллиги бўйича ногиронлик белгиланиб, ишонаси томонидан унга тоvon пули тўлаб келинган.

2021 йил 10 октябрда А.Маҳмудов вафот этган ва унинг вафотидан сўнг 2021 йил ноябрь ва декабрь ойлари учун унинг оила аъзоларига тоvon пули тўланган. Аммо 2022 йилдан бошлаб тоvon пули тўланмай қўйган. Фуқаро С.Маҳмудова туман адлия бўлимига мурожаат қилиб, марҳум турмуш ўртоғига белгиланган тоvon пули тўланмаётганлигидан норози бўлиб, уни ундириб беришда амалий ёрдам сўраган.

Мазкур мурожаат юзасидан ўтказилган ўрганиш давомида аниқланишича, Паркент туман ирригация бўлими томонидан марҳум А.Маҳмудовнинг 16 ёшга тўлмаган фарзанди Ҳ.Маҳмудов ва марҳумнинг турмуш ўртоғи С.Маҳмудовага ҳақиқатан ҳам тоvon пули тўлаб берилмаган.

Ваҳоланки, Вазирлар Маҳкамасининг 2005 йил 11 февралдаги “Ходимларга уларнинг меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда жароҳатланиши, касб касаллигига чалиниши ёки саломатлигининг бошқа хил шикастланиши туфайли етказилган зарарни тўлаш қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 60-сонли қарорининг 26-бандида: Ходим меҳнат жароҳати ва боғлиқ ҳолда вафот этган тақдирда, иш берувчи марҳумнинг қарамоғида бўлган меҳнатга лаёқатсиз, шунингдек, ўн олти ёшга тўлмаган шахсларга ёки марҳум вафот этган кунгача ун-

дан нафақа олиш ҳуқуқига эга бўлган шахсларга, марҳумнинг вафотидан сўнг туғилган фарзандига, ота-оналаридан бирига, умр йўлдошига ёки оиласининг ишламайдиган ва вафот этганнинг 3 ёшга тўлмаган болалари, укалари, сингиллари ёки набиралари парвариши билан банд бўлган бошқа аъзосига зарарни тўлаши шарт, деб белгиланган.

Тўпланган ҳужжатларга кўра, туман ирригация бўлимидан фуқаро С.Маҳмудовага 2022 йил январь ва апрель ойлари учун 2 миллион 196 минг сўм тоvon пули ундириш юзасидан фуқаролик ишлари бўйича Юқоричирчиқ туманлараро судига туман адлия бўлими томонидан киритилган ариза қаноатлантирилди.

Мирбунёд МИРҲОМИДОВ,
Паркент тумани адлия бўлими
етақчи маслаҳатчиси

САМАРҚАНД

ОҚДАРЁ туман халқ таълими бўлимида Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 6 сентябрдаги 743-сонли қарорига асосан давлат бюджети маблағлари ҳисобига сақланадиган ташкилотларда банд бўлган хизматчиларнинг кенг тарқалган лавозими ходимлари айрим тоифалари меҳнатига ҳақ тўланиши бўйича туман адлия бўлими томонидан мониторинг ўтказилди.

Мониторинг жараёнида туман халқ таълими бўлимига қарашли мактабларнинг 65 нафар кадрлар хизмати инспектор ходимларига 172 миллион 963 минг 887 сўм иш ҳақи кам тўланганлиги аниқланди. Юқоридагиларга асосан фуқаролик ишлари бўйича Пайариқ туманлараро судига 65 нафар кадрлар хизмати инспектор ходимлари манфаатини кўзлаб 172 миллион 963 минг 887 сўм иш ҳақини ундириш тўғрисида даъво аризалари киритилиб, суднинг қарорига асосан тўланмаган иш ҳақи тўлиқ тўлаб берилишига эришилди.

Даврон АШУРОВ,
Оқдарё туман адлия бўлими бошлиғи

САМАРҚАНД

Ишдан
бўшатирилганлигидан
беҳабар ходим
ўз ишига тикланди

ПАХТАЧИ туман “Фаровон Юлдошобод” маҳалласида яшовчи фуқаро А.Қодирова тумандаги 39-сонли давлат мактабгача таълим ташкилотида кир ювувчи бўлиб ишлаб келган. Мазкур муассаса директори томонидан 2022 йил 1 февраль куни қўйилмаганда унга меҳнат шартномасини бекор қилиш ҳақидаги жорий йил 24 январдаги огоҳлантириш хати ҳамда меҳнат шартномасини бекор қилиш тўғрисидаги 31 январдаги буйруқ нусхаси берилган.

Аммо А.Қодирова ушбу огоҳлантириш хати билан ҳам, меҳнат шартномасини бекор қилиш ҳақидаги буйруқ билан ҳам танишмаган, имзо қўймаган, ишдан бўшаш тўғрисида ариза ҳам ёзмаган. Шунингдек, ҳозирги кунда

3 ёшга тўлмаган фарзанди борлигини ҳамда ноқонуний ишдан бўшатирилганлигини билдириб, туман адлия бўлимига мурожаат қилган.

Аризани ўрганиш давомида 39-сонли давлат мактабгача таълим ташкилоти кир ювувчиси А.Қодирова билан тузилган меҳнат шартномаси ғайриқонуний равишда бекор қилинганлиги сабабли А.Қодировани аввалги ишига тиклаш бўйича фуқаролик ишлари бўйича Каттақўрғон туманлараро судига даъво аризаси киритилди ва суднинг 2022 йил 15 мартдаги ҳал қилув қарори билан А.Қодирова ўз ишига тикланди.

Зафар САФАРОВ,
Пахтачи туман адлия
бўлими бошлиғи

ФАРҒОНА

ДАНҒАРА туманида яшовчи фуқаро Т.Муротов марҳум отаси К.Муротов номида бўлган уй-жой ва автотранспортга нисбатан мерос иши очилиши ва мерос ҳақидаги гувоҳнома берилишида давлат нотариал идораларида ҳужжатлар бўйича муаммо туғилаётганлиги сабабли туман адлия бўлимига мурожаат қилиб, амалий ёрдам сўраган.

Отанинг исми
УЧТА ҳужжатда
УЧ ХИЛ ёзилган

Мурожаат бўлим томонидан ўрганилганида, аризачининг отаси Муротовнинг исми туғилганлик ҳақидаги далолатнома ёзувида Комилжон, туғилганлик ҳақидаги гувоҳномада Комолжон, фуқаролик паспортида Комилжон, ўлим гувоҳномасида Комилжон деб ёзилган. Фарзандларининг туғилганлик тўғрисидаги гувоҳномаларида, фуқаролик паспортларида, вафот этган фарзанднинг ўлим гувоҳномасида эса Камол деб ёзилганлиги маълум бўлди. Бу эса мерос иши очилиши ва мерос ҳақидаги гувоҳнома берилишида давлат нотариал идораларида ҳужжатлар бўйича муаммога сабаб бўлган.

1941 йил 23 майда туғилган фуқаро Муротовнинг исми туғилганлик ҳақидаги далолатнома ёзувида ҳамда туғилганлик тўғрисидаги гувоҳномада икки хил ёзилганлиги ҳуқуқ туғдирувчи бошқа ҳужжатларнинг турлича ёзилишига сабаб бўлган. Туман адлия бўлими томонидан 1941 йил 23 майда туғилиб, 2021 йил 20 январда вафот этган Комилжон Муротов билан унинг фарзандлари ўртасида ота-болалик факти фуқаролик ишлари бўйича Қўқон туманлараро судига алоҳида тартибда ариза киритиш орқали қаноатлантириб берилди.

Шукрулло ТИЛЛАЕВ,
Данғара туман адлия бўлими
бошлиғи

СИРДАРЁ

Қўшимча
тўлов суд
орқали
ундирилди

БОЁВУТ туман тиббиёт бирлашмасининг тез тиббий ёрдам бўлими навбатчи фельдшери У.Муродбоев 2020 йилнинг 7 августидан коронавирус инфекциясига қарши курашиш мақсадида ташкил этилган “Мобил тез-тиббий ёрдам бригадаси”сига 24 соатлик навбатчиликка ўтказилган. Бироқ, бирлашма ҳисоб рақамида маблағ йўқлиги важи билан унга тўланиши лозим бўлган рағбатлантириш тўлови тўланмаган. Бундан норози бўлган тиббиёт ходими иш ҳақини ундиришда амалий ёрдам сўраб, туман адлия бўлимига мурожаат қилди.

Аниқланишича, У.Муродбоев тиббиёт бирлашмаси бош шифокори буйруғи билан кечаю-кундуз навбатчилик асосида фаолият кўрсатиш учун мобил тез-тиббий ёрдам бригадасига ишга жалб қилинган, аммо август-ноябрь ойлари учун қўшимча тўлов тўланмаган.

Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 24 сентябрдаги 583-сонли қарори билан тасдиқланган “Коронавирус инфекцияси тарқалишига қарши курашиш тадбирларига жалб қилинган тиббиёт, санитария-эпидемиологик осойишталик ва жамоат саломатлиги хизмати ходимлари ва бошқа ходимларга 6 фоизлик кунлик қўшимча тўлов ўрнига ҳар ойлик моддий рағбатлантириш тўловлари амалга ошириладиган лавозимлар” рўйхатида “Тез тиббий ёрдам бригадалари”га жалб қилинган ўрта тиббиёт ходимига ҳар ойда 1 миллион 500 минг сўм тўланиши лозимлиги белгиланган.

Юқоридагиларга кўра, туман адлия бўлими томонидан фуқаро У. Муродбоев манфаатида фуқаролик ишлари бўйича Боёвут туманлараро судига даъво аризаси киритилди. Суднинг ҳал қилув қарори билан Боёвут туман тиббиёт бирлашмаси ҳисобидан У.Муродбоев фойдасига 5 миллион 454 минг сўм миқдорда иш ҳақи тенглаштирилган қўшимча тўловни ундириш белгиланди.

Отабек ХОЛМАТОВ,
Боёвут туман адлия бўлими бошлиғи

Божхоначилар — экология химоячиси

Ҳа, ҳеч муболағасиз божхоначилар экология химоячиси ҳамдир. Музейнинг яна бир бўлими Ўзбекистон божхоначиларининг она табиатни асраш йўлидаги фидойилиги ҳақида ҳикоя қилади.

Жаннатмакон юртимизнинг ҳайвонот олами, ўсимликлар дунёси ранг-баранг ва ўзига хос. Табиий иқлим шароитига кўра, Ўзбекистон серкўёш ўлка ҳисобланади. Ёввойи табиат ҳудудларда, дала-дашда, тоғу яйловларда, тўқайзорларда, ҳатто чўл ҳудудларида ҳам анча ривожланган, лекин биз — одамлар табиат билан она-боладек оқибатли эмасмиз. Ўлдириб, ов қилиб завқланамиз, бу ҳам етмагандек, ноёб жонотларнинг терисини шилиб, пуллашдан ҳам ор қилмаймиз.

2019 йилда чоп этилган Ўзбекистон Республикасининг Қизил китобига ҳайвонот оламининг 200 дан ортиқ турлари ҳамда химояга муҳтож 314 та ўсимлик тури киритилган. Ўзбекистон Республикаси 1997 йил 25 апрелда “Йўқолиб кетиш хавфи остида турган ёввойи ҳайвонлар ва ўсимликлар турлари билан халқаро савдо қилиш тўғрисида”ги Конвенцияга қўшилди. 1973 йил 3 мартда Вашингтонда имзоланган мазкур халқаро ҳужжат — CITES конвенциясига ҳозирда 170 га яқин мамлакатлар аъзо ҳисобланади.

Конвенция доирасида Ўзбекистон Республикаси зиммасига юкланган талаб ва мажбуриятларнинг тўлақонли амалга оширилишида давлат божхона хизмати органларининг иштироки муҳим аҳамият касб этади, албатта.

Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги “Ҳайвонот дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисида”ги Қонунига биноан ҳайвонот дунёси объектларини республикамиз ҳудудига олиб кириш ёки ундан олиб чиқиш Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни химоя қилиш давлат қўмитаси томонидан бериладиган махсус рухсатномалар асосида амалга оширилади. Лекин белгиланган конун-қондаларга риоя қилмай, ноёб ва йўқолиб кетиш хавфи бўлган жонотларни божхона чегаралари орқали ноқонуний равишда олиб ўтишга уринишларга давлат божхона хизмати органлари томонидан ўз вақтида чек қўйилмоқда.

Охириги йилларда республикамиз божхоначилари томонидан аниқланган 20 дан зиёд конунбузарлик ҳолатларида 10 мингдан ортиқ ёввойи ҳайвонлар овланиб, улар сотиладиган маҳсулот сифатида қисмларга ажратилганига нима дейсиз?! Чегарадан олиб ўтишга мўлжаллаб турли йўллар билан беркитилган ёки яширин йўллар билан олиб кетилаётган ёввойи ҳайвонларнинг ноёб турлари, қушлар қаторида илонлару тошбақалар, зулукларгача бор. Браконерлар ҳайвонларнинг шохларига харидорғир маҳсулот сифатида қараб қилган бешафқатликларини наҳотки, кечириб юбориш мумкин, деган ҳаёлга келасиз. Она табиатга нисбатан бундай бешафқатлик қилган кимсалар қонун олдида жавобгар бўлиши аниқ!

— Музейдаги ашёлар божхоначилар томонидан ушлаб қолingan табиий бойликларимиздан бир намуна, холос, — дейди давлат Божхона қўмитаси Ахборот хизмати бошлиғи Хусан Тангриев. — Фарғона вилояти божхоначилари 2016 йилда 468 дона сайғоқ шохи, 72 дона яна бошқа ноёб шохлар, 170 дона сайғоқ терисини олиб чиқиш-

Божхоначилар музейига борганмисиз? Албатта, бориб кўринг!

■ ИККИНЧИ МАҚОЛА

га уринган шахсларни тўхтатиб қолишганди. Бу каби ноқонуний ҳолат 2020 йил февраль ойида яна фош бўлди. Сурхондарёлик божхоначилар Хонгул, Бухоро бугуларни, кийик шохларини олиб чиқишга уринган шахсларни тўхтатиб қолишди.

2018 йилнинг ёзида Тошкент халқаро аэропортида 32 бош ноёб тўтилар, бошқа турдаги қушларнинг ноқонуний айланмасига чек қўйилди.

Халқаро табиатни муҳофаза қилиш иттифоқи маълумотларига кўра, дунё бўйлаб йўқолиб кетиш хавфи остидаги орангутанларнинг сони тобора кескин камайиб, 2019 йилнинг кузида Тошкент вилояти божхоначилари фош этган ноқонуний жиноий иш ҳам эсимизда қолган. Ўшанда орангутан турига мансуб ноёб маймун боласи конунбузарлардан олиб қўйилганди.

Орадан бирор йил ўтиб, яна маймунларни яширинча олиб ўтишга бўлган уриниш фош қилинди. Тошкент вилояти божхона бошқармасининг “Ойбек” чегара божхона постида 1 бош “Оқпанжа гиббон”, 6 бош “Явана макакаси”ни олиб чиқиб кетаётган шахс тўхтатиб қолинди.

Божхона қўмитасининг тезкор тузилмалари 2 бош шер болаларини 6 минг АҚШ долларига пуллаётган шахсларни ашёвий далиллар билан қўлга олишгани ҳам кечагидек эсимда. Тошкент вилояти божхоначилари эса Бекобод шаҳрида 7 бош лочинлар-

нинг яширинча олиб чиқилишини фош қилишган бўлса, сирдарёлик божхоначиларимиз 8 бош лочиннинг божхона чегаралари орқали олиб ўтилишига чек қўйишди.

Ўзбекистон Республикаси Қизил китобига “Итолғи” номи билан киритилган бу лочинлар асосан Фарбий Тянь-Шанда, Ҳисор-Олой тоғ тизмаларида, Қизилқум чўлида учрайди, холос. Сўнгги ҳисоб-китобларга кўра, мамлакатимизда “Итолғи” лочинлари кескин камайиб, ҳозирда атиги 70 жуфт сақланиб қолган, холос. Шунинг учун ҳам уларни асраб-авайлашимиз шарт, деб ўйлайман.

Озон қатлами химояга муҳтож

Инсониятни ташвишга солиб келаётган муаммолардан бири — озон қатламининг емирилишидир. Ўзбекистон Республикаси 1993 йилда Озон қатламини химоя қилишга доир муҳим халқаро ҳужжатлар — Вена конвенцияси ва Монреаль баённомасига қўшилди. Ўтган йиллар давомида бу борада миллий қонунчилик шаклланди ва такомиллашди. Ҳозир мамлакатимизда озонни бузувчи моддалардан фойдаланишни тўхтатиш Миллий дастури босқичма-босқич амалга оширилмоқда.

Республикамизнинг барча чегара-божхона постлари Озон қатламини емирувчи моддаларни аниқлашга хизмат қилувчи жиҳозлар, идентификаторлар билан таъминланган. Озон қатламини емирувчи моддаларни аниқлаш, бу бўйича божхона экспертизасини ўтказишнинг замонавий усуллари жорий қилинган.

Дастур ижроси доирасида Давлат божхона қўмитаси иштирокида озон қатламини бузувчи моддалар ва таркибиде ушбу моддалар мавжуд бўлган маҳсулотларнинг импорти ва экспорти назоратини олиб бориш, маҳсулотлар миқдорини ҳисобга олиш ҳамда уларнинг маълумотлар базасини шакллантириш ва юритилиши устида ишлар олиб борилмоқда.

Озонни бузувчи моддалар ва таркибиде улар мавжуд бўлган маҳсулотларни олиб киришда ваколатли органларнинг тегишли рухсатномалари ёки хулосалари талаб этилади. Лекин бу тартибларни бузишга уринаётганлар ҳам йўқ эмас. Бухоро вилоятида божхоначилар томонидан аниқланган бир нечта божхона конунбузарлик ҳолатларида 44 тоннадан зиёд 3,2 минг дона фреон газ баллонларини тўхтатиб қолишди. Қонунбузарлар газ баллонларига қўлбола тарзда ёрликлар ёпиштириб, тегишли рухсатномаларсиз олиб кирмоқчи бўлишган.

Пойтахт божхоначилари эса 4,7 тоннадан зиёд 300 дона фреон газ баллонларининг ноқонуний равишда олиб кирилишининг олдини олишган. Афсуски, бундай мисолларни қўплаб келтириш мумкин. Божхона хизмати ходимлари сайёрамизни озон қатламини емирувчи кимёвий моддалардан химоя қилиш, мамлакатимизнинг ноёб ҳайвонот ва наботот оламини асраб-авайлашда фидойилик

билан ишлашмоқда. Хизмат бурчини ҳалоллик билан адо этаётган божхоначиларимизнинг саъй-ҳаракатлари музейнинг бошқа экспонатларида ҳам яққол кўзга ташланади.

3 асрлик қадимий тангалар ўзимизда қолди

Божхоначиларимиз миллий маданиятимиз ва бой тарихимизнинг қадимий осори атиқаларини юртимиздан ноқонуний олиб чиқиб кетилиши билан боғлиқ ҳолатларнинг олдини олишмоқда. Уларнинг хушёрлиги-ю, ҳалоллиги, касбига садоқати сабаб 3 аср муқаддам зарб этилган қадимий тангалар олиб чиқиб кетилишининг олди олинди.

Хоразм вилояти божхона бошқармаси “Урганч аэропорти” чегара божхона пости ходимлари томонидан хоризжа учиб кетаётган фуқаро С.Р. ўзи билан 1724 йилда зарб этилган қадимий ва 1870-1970 йилларда зарб этилган тарихий тангаларни олиб кетишга уринган чоғида тўхтатиб қолинди.

Божхоначиларнинг иш фаолияти давомида ноёб заргарлик буюмлари, қадимий тангаларни чегарадан олиб ўтишга уринишлар кўп учрайди. Шундай вақтда уларнинг иш тажрибаси қўл келади. “Урганч аэропорти” чегара божхона пости ходимлари томонидан 7 та ҳолатда 18 дона қадимий танга ва орденлар республикамиз ҳудудидан ноқонуний олиб чиқиб кетилишининг олди олинди. Афсуски, бу рўйхатни узок давом эттириш мумкин.

Музейга борганимиз — дунёни кўргандай бўлдим. Эсладингиз-а, болагимиздаги таниш мультфильмдаги таниш гаплар. Божхона тарихи музейи соҳа ходимларининг Ватанга садоқати рамзи, деган таассурот қолди менда. Юрагимдан бир орзу ўтди — бу музейни аҳоли гажум ҳудудга — пойтахтимиздаги ситиларгами, хиёбонлар марказигами, очик ҳудудга кўчириш керак! Балки, ҳар бир вилоят марказида шундай музейлар ташкил қилиниши керакдир. Токи, бу ноодатий экспонатлари бор музейга кирган одам боласи юртимиз чегаралари ишончли қўлларда эканини ҳис қилсин! Адашган юртдошларимиз каби жирканч жиноятларга қўл урولмасин! Фидойи, ватанпарвар, ҳалол ва ўз касбига садоқатли божхоначиларимиздек эл-юртнинг қорига ярайдиган чин инсон бўлиб вояга етсин!

Гулбахор ОРТИҚХЎЖАЕВА,
“Инсон ва қонун” мухбири

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Олий Мажлиси Сенати Кенгашининг 2022 йил 16 мартдаги “Фуқаролар йиғинлари раислари (оқсоқоллари) сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш тўғрисида”ги қарорига мувофиқ, Тошкент шаҳри маҳаллаларида ҳам сайлов жараёнлари кўтаринки руҳда ўтмоқда.

РАИСГА ЯНА ИШОНЧ БИЛДИРИЛДИ

Юнусобод туманидаги 96-умумтаълим мактаби биносида бўлиб ўтган “Ифтихор” маҳалла фуқаролар йиғини раиси сайлови ҳам ана шулардан бири.

Аввало, шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, мазкур маҳаллада 3038 нафар аҳоли 447 та хонадондаги 638 та оилага бирлашган ҳолда истиқомат қилади. Сўнги йилларда ҳудудда жиноят ва ҳуқуқбузарликлар содир этилмаган. Маҳалла аҳлининг ўзаро ҳамжиҳат ва тинч-товулиги ҳавас қилса арзигулик. Бинобарин, “Ифтихор” ана шундай ижобий кўрсаткичлари билан тумандаги 64 та маҳалла орасида 10-ўринда туради. Бу ҳам бўлса ҳудуд етакчисига — оқсоқолига ҳар жиҳатдан боғлиқ.

Сайловда ҳудуддаги ҳовлилар, уйлар ва кўчалардан сайланган ташкилотчилик қобилиятига, ҳаётий тажрибага ва аҳоли ўртасида обрў-эътиборга эга бўлган вакиллар, секторлар ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этишди. Йиғин раиси (оқсоқоли) лавозимига 3 нафар — Мавлудахон Турдиева, Ҳабибулла Мусабоев ва амалдаги раис Саидкарим Абдувалиевларнинг номзоди кўрсатилган. Албатта, сайловчилар учун номзодларнинг меҳнат фаолияти жуда муҳим. Масалан, Мавлудахон Турдиеванинг касби санъаткор. У пойтахтимиздаги “Нафосат” ва “Ханда” ансамблларида ҳамда Глизер номидаги мусиқа академик лицейида фаолият юритган. Айна пайтда нафақада. Ҳабибулла Мусабоев эса Ўзбекистон Республикаси сув ҳўжалиги вазирлиги ва геология соҳасида ишлаган. Илгари ўрта махсус таълим тизими, Республика касба уюшмалари федерацияси ва тадбиркорлик соҳаларида меҳнат қилган Саидкарим Абдувалиев бўлса, 2015 йилдан буён маҳаллани бошқариб келмоқда.

Номзодлар ҳақидаги маълумотлар ва уларнинг дастурлари сайлов ўтказилишидан камида 5 кун олдин маҳалла гузари, аҳоли гавжум жойларга осиб кўйилган. Қолаверса, шаҳар ҳокимлигининг сайловга оид веб-сайтида эълон қилинган. Яна бир бор таништирилган, улар йиғилганларга ўз дастурлари хусусида тушунча берди.

Сайловда жами 97 нафар вакил овоз берди. Шундан 2 таси санок комиссиясининг хулосасига биноан яроқсиз деб топилди. Яқунда 89 та овоз билан Саидкарим Абдувалиев янги муддатга маҳалла фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) этиб сайланди.

— Менга қайтадан ишонч билдиришгани учун маҳалладошларимга ўз миннатдорлигимни изҳор қиламан ва келгуси уч йилда ҳам ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли ҳамда профилактика инспектори билан ҳамжиҳатликда уларнинг ишончини оқлаш йўлида бор куч-ғайратимни аямайман. Мақсадимиз битта — халқимизни рози қилиш, шу орқали Президентимиз бизнинг олдимизга қўяётган талаб ва вазифаларни бекаму кўст адо этиш, — дейди С.Абдувалиев.

Хуршид СУЛТОНОВ,
“Инсон ва қонун” мухбири

Фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) сайловини халқаро талабалар ва миллий қонунчилик ҳамда тегишли ҳудудлардаги фуқароларнинг манфаатли фаолиги асосида ўтказиш том маънода халқнинг розилигини ўзида мужассам этиши билан аҳамиятли саналади. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 15 октябрда қабул қилинган “Фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) сайлови тўғрисида”ги Қонуни ҳамда давлатимиз раҳбари томонидан 2022 йил 1 мартда имзоланган “Оила ва хотин-қизлар билан ишлаш, маҳалла ва нурунийларни қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони айна сайловнинг ҳуқуқий асоси саналади. Мазкур қонун ҳужжатлари давлат бошқарувининг энг кўйи бўғини саналмиш маҳалла институтининг бугунги замон ва демократик талаблар асосида шакллантирилишига ижтимоий-ҳуқуқий имконият яратиши билан ҳам эътиборга моликдир.

ШУНИ АЛОҲИДА ТАЪКИДЛАШ ЛОЗИМКИ, УШБУ САЙЛОВДА ТЕГИШЛИ ҲУДУДДА ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ МУАММОЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШГА ҚОДИР, ИНСОН ҚАДРИНИ ТУШУНАДИГАН, МАВЖУД ҚОНУНИЙ МЕХАНИЗМЛАРНИ ИШЛАТА ОЛАДИГАН МАСЪУЛИЯТЛИ ВА ТАШАББУСКОР ҲАМДА АДОЛАТЛИ БОШҚАРУВЧИ БЎЛГАН НОМЗОД САЙЛАНИШИ ШАРТ.

Сайловнинг адолатли ва холис ўтишидан эса нафақат ўша ҳудудда яшовчи фуқаролар, балки сайловни ўтказишга масъул саналган ташкилотчилар ҳам бирдек манфаатдор бўлади. Жамият ҳам ўз ўрнида фуқаролик жамияти институтларининг ҳуқуқий ва демократик фаолиятининг такомиллашувидан манфаатдордир. Давлат эса ҳуқуқ асосида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларини ташкил этиш орқали уларнинг давлат ва жамият бошқарувидаги фаол иштирокидан наф кўради.

Хўш, фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) сайлови қай тартибда ўтказилиши керак?

Аввало фуқаролар йиғини раиси сайловининг қонунда белгиланган расмий эълон қилиниши, тайёргарлик жараёни кўмаклашувчи комиссиялар, ишчи гуруҳлар тузилиб фаолият олиб бориши, ҳудуддаги ҳовлилар, уйлар ва кўчалардан сайланган ташкилотчилик қобилиятига, ҳаётий тажрибага ва аҳоли ўртасида обрў-эътиборга эга бўлган фуқароларнинг вакиллар сифатида сайланиши ёхуд вакилларнинг сайловда иштирок этиш ҳуқуқига эга бўлган фуқаролар умумий сонининг камида ўн икки фоизини ташкил этишининг белгиланиши ҳамда муносиб номзодларнинг шакллантирилиши, сайлов куни ёхуд фуқаролар вакилик органларининг йиғилиши, вақти, жойи каби ишлар биринчи босқич талаблари асосида амалга оширилди.

Бугун сайловлар эса ушбу жараённинг иккинчи, муҳим босқичи ҳисобланади. Унда фуқаролар вакилларининг йиғилиши кун тартибига масалалар киритиш ёхуд фуқаролар йиғини раисини ва санок комиссиясини сайлаш ҳамда иш регламенти (номзодларнинг маърузалари ва муҳокамаси, савол ва жавоблар учун вақт белгилаш) каби вазифалар ишчи гуруҳ ваколатидаги масалалар саналади. Шунингдек, ишчи гуруҳ

МАЪЛУМКИ, шу йилнинг 16 майидан буён мамлакатимизда фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) сайлови бўлиб ўтмоқда. Мазкур сайлов юртимиз ҳаётидаги муҳим ижтимоий, ҳуқуқий-сиёсий жараён саналади. Чунки Янги Ўзбекистонда халқни рози қилишга қаратилган туб ислохотлар айнан маҳаллада амалга ошмоқда. Буни Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг жорий йил 12–13 май кунлари Фарғона вилоятига ташрифи мобайнида “Маҳалла халқнинг дардига дармон ва халқнинг давлатдан ҳамда амалга оширилаётган туб ислохотлардан рози бўлиши ёхуд муаммоларни ҳал этишда катта куч. Биз бундан кейин барча ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳал этишда бу тизимни ишлатамиз” деган эътирофи ҳам тасдиқлайди.

Ватан ичра ватан — МАҲАЛЛА!

раиси фуқаролар йиғини раиси (оқсоқоли) лавозимига номзодларни эълон қилади ва алифбо тартибда номзодларнинг ҳар бирига сўз беради. Номзодлар ўз дастурий маърузалари билан сўзга чиқади. Савол-жавоблардан сўнг санок комиссияси томонидан ваколатли вакилларга сайлов бюллетенлари берилди. Ҳар бир бюллетеннинг орқа томонига ишчи гуруҳи раҳбари ва бир нафар аъзосининг, шунингдек, фуқаролар йиғинига бириктирилган туман (шаҳар) кўмаклашувчи комиссияси аъзосининг имзоси ҳамда фуқаролар йиғинининг муҳри кўйилган бўлиши лозим. Фуқаролар йиғини раисини сайлаш яширин овоз бериш орқали амалга оширилади. Овоз берувчи ўзи ёқлаб овоз бераётган номзоднинг фамилияси қаршида жойлашган бўш катакка тегишли белгини кўйиб, бюллетенни сайлов қутисига ташлайди. Овоз бериш тугаганидан кейин санок комиссияси томонидан сайлов қутилари очилади ва фуқаролар йиғини раиси лавозимига ҳар бир номзод бўйича санаб чиқилади. Овозларни санаш натижалари бўйича санок комиссияси томонидан баённома тузилади ҳамда комиссия раиси ва аъзолари томонидан имзоланади.

Албатта, сайловнинг иккинчи босқич натижалари ишчи гуруҳи томонидан республика миқёсида умумлаштириш учун туман ва шаҳар кўмаклашувчи комиссияларига тақдим этилади.

Сайловдан кейин бир ой ичида фуқаролар йиғини мажлисида санок комиссиясини сайлаш, фуқаролар йиғини кенгашини тасдиқлаш, раиснинг (оқсоқолнинг) ёшлар масалалари бўйича ҳамда кексалар ва фахрийлар ишлари бўйича маслаҳатчиларини, тафтиш комиссиясини, фуқаролар йиғини фаолият

тининг асосий йўналишлари бўйича комиссияларни, фуқаролар йиғини ҳузуридаги “Ота-оналар университети”, “Аёллар маслаҳат кенгаши”, “Кексалар маслаҳат гуруҳи” жамоатчилиги тузилмалари таркибини сайлаш каби масалалар ҳал этилади.

Кейинги йилларда маҳалла институтининг нуфузи ва мавқеини ошириш борасида амалга оширилган кенг қўламли ислохотлар натижасида фуқаролар йиғини кенгаши таркибига фуқаролар йиғинининг раиси (оқсоқоли), унинг ҳуқуқ-тартибот масалалари бўйича уринбосари (профилактика инспектори) ва маслаҳатчилари (фуқаролар йиғини раисининг ёшлар масалалари бўйича, кексалар ҳамда фахрийлар ишлари бўйича маслаҳатчилари), кўчабоши, уйбоши, маҳалладаги ҳоким ёрдамчиси, ёшлар етакчиси, хотин-қизлар фаоли, шунингдек, ҳудуддаги мактабгача таълим ва таълим муассасалари, оилавий шифокор пунктлари ва оилавий поликлиникалар, хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатлари раҳбарлари ҳамда давлат органлари ва бошқа ташкилотларнинг ҳудудга бириктирилган масъул ходимлари ҳам киритилди.

Хулоса қилиб айтганда, Янги Ўзбекистонда ҳар бир шахс эркин ва фаровон яшайдиган инсонпарвар давлатни барпо этишдек эзгу йўлда бугунги сайловлар муҳим омил бўлиши шубҳасиз. Қолаверса, сайлов жараёнларини қузатар экансиз, халқимизнинг кечаги халқ эмаслигига, демократик ислохотлар йўли биз учун ягона ва тўғри йўл эканлигига яна бир қарра амин бўласиз. Зеро, маҳалла Ватан ичра ватандир.

Эшмуҳаммад ҚОДИРОВ,
Тошкент давлат юридик университети профессори в.б.,
юридик фанлар доктори

ХАЛҚИМИЗНИНГ фаровон яшашини таъминлайдиган асосий манбалардан бири бўлган ер ресурсларига нисбатан оқилона муносабатда бўлиш, улардан унумли ва самарали фойдаланиш зарур. Ер майдонлари тегишли органлар томонидан назорат қилинади, албатта. Ноқонуний қурилишлар ҳақида қанча кўп гапирилмасин, аҳоли ўртасида бундай қурилишлар ҳанузгача учраб турибди. Қонун барчага баробар. Айбдорларга тегишли тартибда қонуний жазо чоралари кўриломоқда. Ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган ер майдонлари эса давлат эҳтиёжлари учун қайтарилмоқда.

ЎЗБОШИМЧАЛИКНИНГ ОҚИБАТИ

Амалдаги қонун ҳужжатлари, хусусан, Вазирлар Маҳкамасининг “Аҳоли пунктларини қуришда шаҳарсозлик ва ер тўғрисидаги қонун ҳужжатларига қатъий риоя этилишини таъминлашга, шунингдек тадбиркорлик мақсадлари учун ер ажратиш тартибини янада такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори ўзбошимчалик билан қурилган барча турдаги иморатларни аниқлаш ҳамда бартараф этиш чораларини кучайтиришга қаратилган.

Аниқлаштириш, фуқаро О.Абдуллаев (исм-шарифлар ўзгартирилган) Тупроққалъа тумани “Питнак” қишлоғидаги қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерни ноқонуний равишда эгаллаб олади. У ўзбошимчалик билан

турар жой учун пойдевор куради.

Мазкур ҳолат юзасидан Кадастр агентлигининг Тупроққалъа тумани бўлими фуқаролик ишлари бўйича Богот туманлараро судига даъво ариза билан мурожаат қилди. Мурожаатда кадастр бўлими фуқаронинг Тупроққалъа туманининг “Питнак” қишлоғидаги қишлоқ хўжалик ерига қарашли 0,017 гектар экин майдонида ўзбошимчалик билан турар жой пойдевори қурганлигини кўрсатиб ўтган. Ноқонуний равишда қурилган қурилишни жавобгар ҳисобидан бузириб, ер майдонини олдинги ҳолатига келтириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқарилиши сўралган.

Суд мажлисида даъвогар томон фуқаро О.Абдуллаевни Ер кодекси-

нинг 91-моддасида ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган ер участкаларига ғайриқонуний равишда эгалик қилинган ва фойдаланилган вақтда қилинган сарф-харажатлар қопланмаган тарзда тегишлилигига кўра қайтарилиши, ер участкаларини фойдаланиш учун яроқли ҳолатга келтириш, ундаги турар жойни бузиш ер участкаларини ўзбошимчалик билан эгаллаб олган шахслар ҳисобидан амалга оширилиши белгилаб қўйилганлиги тўғрисида огоҳлантиргани ҳақида таъкидлаб ўтди. Лекин О.Абдуллаев турар жой пойдеворини бузмасдан келаётганлиги маълум бўлди.

О.Абдуллаев кўзғатилган даъво аризасига эътирозни йўқлигини билдириб, турар жойга эҳтиёжи бўлганлиги сабабли қурилиш ишларини амалга оширганлигини тан олди. Фуқаро ер майдони ўзига тегишли эканлигини тасдиқловчи ҳужжатлар йўқлиги, эндиликда турар жойига кадастр ҳужжатларини расмийлаштиришга ҳаракат қилишини айтиб, суддан даъво аризани рад қилишни сўради.

Аммо қонун барчага баробар. Суд юқоридагиларга асосланиб, ноқонуний қурилишни бузириш ва ерни олдинги ҳолатига келтириш ҳақидаги даъво талабларини асосли деб топди. Суд мазкур иш юзасидан Фуқаролик процессуал кодексининг 141, 280, 283-моддаларига кўра тегишли чора-тадбирлар амалга оширилиши тўғрисида якуний ҳулосага келди.

Руслан ЖУМАБАЕВ, фуқаролик ишлари бўйича Богот туманлараро суди судьяси

ҲАММА ҳам яхши яшашни истайди. Бунинг учун эса авваламбор меҳнат қилиш керак. Ҳалол ва қонуний даромад уйимизга барака олиб киради. Шу ўринда қайд этиш керакки, ҳар қайсимиз даромадимизнинг муайян қисми солиққа деб чегирилиб қолишини яхши биламиз. Тўлаётган солиқларимиз давлатимиз қудратини оширишга хизмат қилади. Аммо негадир айрим юртдошларимиз солиқ тўлашдан бўйин товламоқчи бўладилар, ноқонуний ҳаракатлар қиладилар.

“БИЗНЕСМЕН”НИНГ ҚИНҒИР ИШНИ БАНК ОПЕРАЦИЯЛАРИ ФОШ ҚИЛДИ

Тошкент шаҳрида яшовчи Б.Холмуродов (исм-шарифлар ўзгартирилган) 2020 йил октябрь ойида МЧЖ ташкил қилиб, иш бошлаганида нималарни режа қилгани, қандай мақсадни кўзлаганини ўзи билади.

Бироқ МЧЖ фаолияти ҳужжатли тафтиш қилинганда “бизнесмен” фирмом йўлини танлагани аниқланди. Гап шундаки, Б.Холмуродов Мирзо Улуғбек тумани “Саларбўйи” кўчасида “City Great Toves” МЧЖ ташкил қилиб, ўзини раҳбар ва таъсисчи сифатида расмийлаштирган. Ноқонуний даромад олиш мақсадида 2020 йил давомида уставда кўрсатилган фаолият билан шуғулланмасдан жуда кўп пул маблағларини нақдлаштирган. Солиқларни қасддан тўламаган. Сохта тадбиркорлик “йўлини” танлаганлиги натижасида ўзига ташвиш орттирди. Б.Холмуродов 2020 йил октябрь–декабрь ойлари ва 2021 йил январь–апрель ойлари давомида 10 миллиард 978 миллион 459,9 минг сўмлик товар-моддий бойликларни нақд пулга сотиб, тушумни кирим қилишни “эс”дан чиқарган, савдо қоидаларини жуда кўп миқдорда бузган. Шу даврда у 1 миллиард 533 миллион 885,6 минг сўм қўшилган қиймат солиғи ва 112 миллион 883,4 минг сўм фойда солиқларини тўлашдан қасддан бўйин товлаган. Солиқ солинадиган объектларни қасддан яширган. Сохта тадбиркорлик билан шуғулланиб, савдо қоидаларини бузган МЧЖ раҳбари қинғир ишларининг фош бўлишидан кўрқиб, корхонанинг устави ва гувоҳномасини ёқиб юборган. Бироқ банкдаги “операция”лари сирни очди.

Суд судланувчи МЧЖ раҳбарига жазо тайинлашда жиноятнинг хусусиятини, етказилган моддий зарар тўлиқ қопланганлигини, оилавий шароитини эътиборга олди.

Қинғир ишлари учун МЧЖ раҳбарига иш ҳақининг 20 фоизини давлат даромади ҳисобига ушлаб қолган ҳолда 2 йил ахлоқ тузатиш ишлари жазоси тайинланди.

Тадбиркорликда ҳам фирромлик кетмайди. Агарки, кимда ким даромад топиш ниятида ноқонуний ишга қўл урса, эртами-кеч фош бўлади. Буни юқоридаги қинғир ишлар ҳам кўрсатиб турибди.

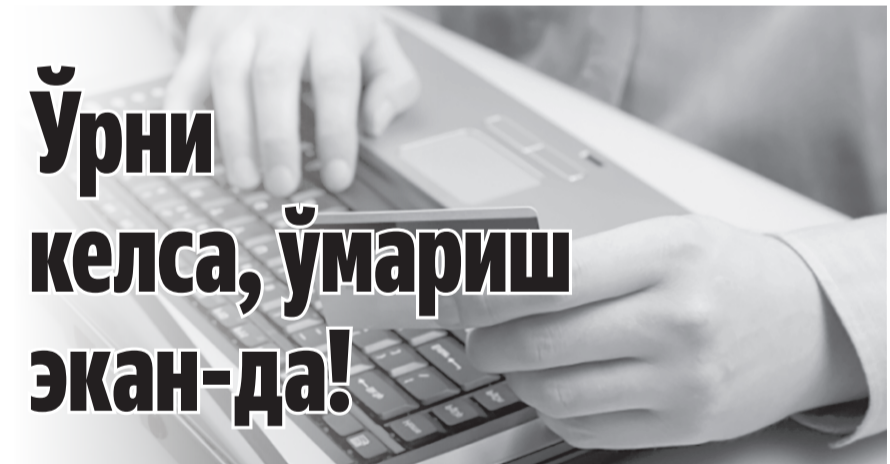
Рамеш УРИНБОЕВ, Бош прокуратура ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти Тошкент шаҳар бошқармаси бош тафтишчиси

Амалия Ўткирова (исм-шарифлар ўзгартирилган) 2020 йилнинг февраль ойидан Яққасарой туман санитария-эпидемиологик осойишталик ва жамоат саломатлиги хизмати бўлим бошлиғи вазифасида ишлаган. У мансабдор шахс ҳисобланади. Март ойида коронавирус тарқалишига қарши курашга жалб қилинган тиббиёт ва санитария-эпидемиология хизмати ходимларини қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирлар тўғрисидаги тегишли қарор қабул қилинган. Қарорга кўра, коронавирус инфекциясидан зарарланган беморлар билан мулоқотга киришадиган, зарарланган беморлар жойлаштирилган объектларда ҳамда лабораторияда ишловчиларни махсус қўшимча рағбатлантириш тўлови белгиланганди.

Айтиш керакки, офат авж олган ойлarda мазкур бўлимнинг айрим ходимлари турли сабабларга кўра ишга чиқмаган.

Амалия Ўткирова эса давлат томонидан тиббиёт ходимларига махсус қўшимча рағбатлантириш пули берилишидан ўз манфаати йўлида фойдаланмоқчи бўлган. Шу мақсадда ҳужжатларга сохта маълумот киритади. Гўёки, Л.Қодирова, С.Оқилова ва Н.Солиева коронавирус инфекцияси билан зарарланган беморларни даволашда иштирок этган ҳамда лабораторияда ишлаган, деб таъбел тўлдирган. Ваҳоланки, ушбу ходимлар пандемия даврида ишламаган. Текшир-текширда маълум бўлдики, бўлим бошлиғи Амалия Ўткирова мансаб мавқеини суиистеъмол қилиб, уч нафар ходим-

КОРОНАВИРУС деган бало қанчалаб юртдошларимизнинг ёстиғини қуритди. Инфекция авж олган ойлarda ташвиш ва хавотирда бўлдик. Пандемия ҳаммамизни синовдан ўтказди, дейиш мумкин. Шифокорларимиз ўта таҳликали дамларда беморлар ёнида бўлиб, уларни даволаш учун кечаю кундуз тиним билмадилар. Улар ҳақиқий маънода жасорат кўрсатдилар. Аммо...

Ўрни келса, ўмариш экан-да!

нинг номига оз эмас-кўп эмас “атиги” 636 миллион 553 минг 450 сўм иш ҳақи ва махсус рағбатлантириш пули ёзиб, ўзлаштирган экан. 2020 йилнинг март ойидан декабрь ойига қадар бўлимда ишламаган ва хизмат вазифаларини бажармаган ходимлар судда ҳеч нарсдан хабарсизлиги, қўшимча рағбатлантириш пули олмаганлари ҳақида кўрсатма беришди.

Ўрни келса ўмариб қол, қабилда ҳужжатларни қалбакилаштириб, 636 миллион 553 минг 450 сўмни ўзлаштирган бўлим бошлиғи суд олдида жавоб берди. Суд судланувчи Амалия Ўткировага жазо тайинлашда етказилган за-

рарнинг кўпроқ қисми қоплаганлигини, муқаддам судланмаганлиги, аёллигини эътиборга олди. Амалия Ўткировага 1 йил муддатга раҳбарлик лавозимларида ишлаш ҳуқуқидан маҳрум қилиниб, ойлик иш ҳақининг 30 фоизини давлат даромадлари ҳисобига ушлаб қолган ҳолда 2 йил 6 ой ахлоқ тузатиш ишлари жазоси тайинланди.

Ниёзбек МИРЗАЕВ, Бош прокуратура ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти Тошкент шаҳар бошқармаси бош тафтишчиси

ТАРОЗИ оғирлик кучи асосида жисмлар вазнини аниқлайдиган асбоб ҳисобланади. Оддий икки паллали тарози қадимги Бобилда миллоддан аввалги икки ярим минг йилликда пайдо бўлган ва аста-секин такомиллашиб борган, дейилади интернет тармоқларидан олинган манбаларда.

Бериб, Амир Темурнинг шимол, жануб ва ғарб ҳудудларига ўз ҳукмронлигини ўрнатганлиги билан изоҳлайди, яъни дунёнинг уч қисми подшоси эканлигига ишора сифатида ифодалади.

Амир Темурнинг ҳуқуқий-сиёсий қарашлари, давлат бошқаруви, тутуми ва тузуклари хусусида юзлаб тарихчи олимлар ва ёзувчи-шоирлар минглаб асарлар яратган. Унинг ҳар бир сўзи ва ишораси сермаъно ҳамда мантикли бўлганлиги китобларда кўплаб такрорланган.

Уч ҳалқа рамзи таг маъносида ҳам уч иқлим, дунёнинг уч қисми ҳамда адолат тарозисининг уч палласи ўз мантиқий ифодасини топган кўринади.

“Мен ўзимга адолатли ва раҳмдил тўрт вазирни танладим, деб ёзади, улуг бобомиз. — Улар Маҳмуд Шаҳоб Хуро-

қария кириб келди. Сўнги сафари яқинлашиб қолган одамнинг Соҳибқирон ғазабидан мутлақо қўрқмаслиги чеҳрасидан билиниб турарди. Бу ўша ҳақпарвар Носириддин Маҳмуд Аромий эди.

— Адолатли жазо бериш учун нима қилмоқ керак?! — сўради Амир Темур.

— Сенинг ҳакамларинг тарозуси икки паллаликдур, адолат тарозусининг эса уч палласи бор. Ҳакамларинг жиноят ва жазони ўлчайдилар. Сен учинчи паллани қўшиб, аввало, жиноятчини, кейин жиноятни ва ниҳоят, шунга яраша жазони чамалаб ўлчашни буюр. Шундагина ҳукминг адолатли бўлади!

Донишманднинг жавобидан қаноат ҳосил қилган Темур уни

ДЕВ — НАФС РАМЗИ

“ФАРҲОД ва ШИРИН” — Навоийнинг бошқа достонлари каби ҳали сирлари ошкор бўлмаётган буюк асар. Достонда Фарҳоднинг Аҳраман девини энгиш воқеаси бор. Тасаввуфий адабиётда дев — нафс рамзи. Тасаввуф, яъни комил инсон бўлиш йўлини тутган киши, аввало, ишни нафсини энгишдан бошлаши керак. Фарҳод ҳам — сўфий тимсоли. У Искандар тилсимини очиб йўлида девни маҳв этади.

Шу ерда бир нозик масала ўртага тушади. Нафс девини инсон ўз-ўзича энга олади-ми? Ҳамма гап шундаки, бу — инсоннинг ўз кўлидан келадиган иш эмас. Чунки, нафс — жуда-жуда ширин нарса. У жисмнинг ичига яхшилаб ўрнашиб олган. Уни ўз баданингиздан қувиб чиқариш яқка ўзингизнинг қўлингиздан келмайди.

Тасаввуфда пир-муридликнинг қатъий қоидага айланиб кетгани ҳам — худди шу нафсни энгиш билан боғлиқ. Масала ойдин: муриднинг нафсини энгиши пирнинг кучи билан бўлади. Бунинг учун мурид нафс тарбияси йўлида тамом инон-ихтиёрини пирга топширади, пир мурид нафсини ботил қилиш дастурини ишлаб чиқади ва унинг изчил ижроси билан узоқ шугўлланади. Бунинг талай йўл-йўриқлари, восита-усуллари бўлган. Кибр-ҳаво ҳам — нафс. Уни ҳам энгмаса, инсонни кўп ёмон йўللарга етаклайверади...

Минг афсуски, нафсини жиловлай олмаган айрим шахсларнинг ачинарли аҳволга тушиб, жамиятда шарманда бўлаётганлигини, уларнинг оила аъзолари, айниқса, шириндан-шакар фарзандлари қўни-қўшни ва маҳалла аҳли ўртасида қандай аҳволга тушаётганларини тизимли равишда судьялар ва суд тизими ходимлари, фуқаролар билан бўладиган учрашувларда хабардор қилиб боришга алоҳида аҳамият қаратиш керак.

Судья ва суд ходимлари шайтоний ҳою-ҳавасларга берилмасдан, иймон билан виждонига содиқ ҳолда конституциявий ваколатини амалга оширсин, тўғри йўлни танлаган бўлади.

Маълумки, қадим-қадимдан қози мартабасига эришган инсон ниҳоятда камтар ва пок ниятли бўлган. Унинг ақлу салоҳиятидан, юриш-туришидан, кийинишидан, муомала маданиятидан бошқалар ўрнатилган. Шунинг учун қозилар жамиятда энг ҳурматли,

юксак мартабали инсон бўлишган. Тарихимиздан бундай мисолларни кўплаб келтириб ўтишимиз мумкин.

Инсон — бутун борлиқнинг сарвари. Яратилган жамияти орасида бундан мукаммал йўқ. Шунинг учун ҳам у — жуда-жуда мураккаб хилқат. Инсон феъл-атворида ҳам фазилатлар, ҳам иллатлар, ҳам яхшилик, ҳам ёмонлик бор. Инсон ўз умри мобайнида ҳам Раҳмону ҳам Шайтон йўлига юради. Ҳар бир кишининг ҳаёти ана шу икки кучнинг ўзаро кураши асосида кечади. Инсон пайдо бўлганидан то ҳозиргача уни баркамол қилиб тарбиялаш бош масала бўлиб келади.

Халқ, Ватан, давлат, жамият, шахс, йўлбошчи, миллий мафкура, маънавият, маърифат, тафаккур, қонун, демократия, тарбия, дин, адабиёт, матбуот... каби таянч тушунчалар — кўпчиликка яхши таниш. Барча судьялар баркамолликка эришиш учун шулардан тўла боҳабар бўлиши керак.

Адолат тарозусининг уч палласи

Тарози ўлчов тарзида — ақл тарозиси билан тортомқ, ақл билан баҳоломоқ маъносида ҳам келади. Ҳукмдорлар, ҳакамлар азал-азалдан адолат тарозибонлари саналиб келишган.

Амир Темур ўз салтанати қозиларига рамзий тарози палласини иккита эмас, учта паллали деб қарашлари зарурлигини, яъни ҳукм фатвоси учун қилмишга нисбатан жазо чораси белгилашда учинчи паллада ҳаммиша айбланувчи шахс ҳам назарда тутилиши лозимлигини таъкидлаган. Адолат ва ҳақиқат ул зотнинг доимий дастури ҳисобланган.

Тарозининг уч палласи Амир Темур давлати туғросида, яъни гербида ҳам ўз аксини топган. Амир Темур туғросидаги уч ҳалқа кўринишидаги рамзни испан элчиси Руи Гонзалес де Клавихо таърифлаб, ушбу тимсолни унинг туғи (байроғи) да, тамғаси (муҳри)да ва забт этган тангаларида ҳам кўрганини қайд этган.

Араб тарихчиси Ибн Арабшоҳ эса мазкур уч ҳалқа тасвирини уч иқлимга нисбат

соний ва Носириддин Маҳмуд Аромий эди. Бу икки вазиримга доимо мени кузатиб туришларини ва агар адолатсизлик қиладиган бўлсам, дарҳол мени тўхтатишларини, кимнингдир ёлғон сўзларига ишонсам ёки бегона кимса мулкига хиёнат қиладиган

бўлсам, дарҳол мени огоҳлантиришларини таъкидлаб қўйдим”.

Уларга топширилган вазифа ўта масъулиятли эди. Буни ҳар қандай киши журъат этиб бажара олмас эди. Шу боис Соҳибқирон уларни танлашда ибратли усулни қўллаган эди. Чунончи Маҳмуд Шаҳоб кўзга кўринган баҳодирлардан эди. Йиллар ўтиши билан белидан қуввати, билагидан кучи кетгач, жанг пайтларида назоратчилик, тинчлик маҳалида исёну кўзголонлар ва ўзаро низоларни кузатадиган бўлди.

Носириддин Маҳмуд эса, назоратчилик мансабига келишидан олдин халқ ҳаками этиб сайланган эди. Амалдор сифатида у мудом адолат, ҳақиқат тарафдори бўлиб, фақат фуқаролар манфаатларини кўзлаб иш тутарди. Носириддин Маҳмуд шу хислатлари туфайли вазирликка танланган эди. Бир гал Амир Темур унинг қобилиятини шахсан кузатмоқни ихтиёр этди. Ногоҳ ҳузурига тўпнигагача тушадиган узун оқ кўйлак кийиб, белига арқон боғлаб олган, узун асоли

назоратчи деб эълон қилади.

Бу икки донишманд, умрларининг охиригача Соҳибқирон салтанатида, бугунги замон атамаси билан айтганда, конституцион суд раислари вазифасини садоқат билан бажаришди.

Ўша даврда қозилар хизмат вазифасини бажарётган чоғда махсус уч оёқли курсиларда ўтириши белгиланган. Бунинг ҳикмати шуки, қози доимо зийрак, сезгир, ҳар нарсадан огоҳ бўлиши, жиноят, жазо ва шахс ўртасида оқилона мувозанат сақлаши лозим!

Тарихий манбалар ва бадиий асарлар (масалан, Владимир Череванскийнинг “Амир Темур” тарихий романи) да акс этган ушбу маълумот, хусусан, “адолат тарозусининг уч палласи” деган ибора ўзининг адолатли ва фавқуллодда оригинал ечими билан ҳануз дунё ҳуқуқшунослари диққатини ўзига тортиб келаётир.

Адолат тарозусининг уч палласи! Бу жумла замирида адолат, холислик, ҳалоллик, мардлик каби кўплаб маънавий — ҳуқуқий омилларни ўзида жамлаган таълимот, концепция ётади. Адолатли жазо — норозилик, адоват, ғараз, нафрат... каби фитналар юзага келишини бартараф этади, қайта жиноят содир этиш эҳтимолини камайтиради.

“Судья маънавияти, одоби ва масъулияти” китобидан

